

Rusiški keiksmožodžiai

Dainius RAZAUSKAS

Straipsnio objektas – penki pagrindiniai rusiškų keiksmų žodžiai: блядь, ебать, кърва, нуздá, хуѣ. Straipsnio tikslas – nustatyti jų etimologiją ir išsiaiškinti kilmę. Straipsnyje naudotasi lyginamosios kalbotyros metodais. Išvada: visi išvardinti rusiški keiksmožodžiai savo kilme siekia baltoslavų, o kai kurie – net indoeuropiečių prokalbę ir turi daugiau mažiau tiksliai formalius atitikmenis lietuvių kalboje, kaip antai blendis ar bliūdė, eiboti, kūrė, pizdà ar pyzdà ir skūjas, tesiskiriančius savo semantiniu krūviu.

Vienas iš būdingų šiuolaikinės „liaudies kultūros“ bruožų – tiek visame „postkomunistiniame“ („postrusiškame“) pasaulyje, tiek, skyrium, Lietuvoje, – de ja, yra rusiški keiksmožodžiai, vadinamasis matas. Pats pavadinimas rus. *мат* šiaip jau turi dvi reikšmes: siauresnioji, pirminė liečia tik keiksmožodžius, kuriuose minima motina, rus. *мать*, o platesnioji, apibendrinta paprastai taikoma visiems nešvankiems lytinio turinio rusiškiems keiksmožodžiams. Dėl jų paplitimo mastų nereikia guostis iliuzijomis. Vargu bau atsirastų žmogus, kuris nebūtų jų girdėjęs ar net priverstas bent po kartą kitą išgirsti kasdien, jei tik jam tenka būti „liaudyje“ – gatvėje, troleibuse ar autobuse, turguje ir pan., jau nė nekalbant apie tarpupartes, kiemus ir šiuolaikinį kaimą.

Kita vertus, įžymaus rusų filologo B. Uspensio žodžiais, „rusų mato tyrinėjimai susiję su įdėm būdingais sunkumais. Būdinga visų pirma tai, kad ši tema yra t a b u, ir šis tabu, kad ir kaip stebėtina, liečia netgi tyrinėtojus – leksikografus, frazeologus, etimologus. Tuo tarpu patys posakiai dėl savo archajiškumo yra itin įdomūs būtent etimologiniu ir kalbos istorijos požiūriu /.../. Rusų kalbos specifika šiuo atžvilgiu itin ryški palyginti su Vakarų Europos kalbomis, kur tokio pobūdžio leksika anaipol nėra tabu. /.../ O. Trubačiovas kovoje prieš tokius žodžius išvelgia, taip sakant, ypatingą liaudies skaistumą, ypatingą jos jautrumą nešvankybei kalboje /.../. Tačiau turint galvoje atitinkamų posakių paplitimą tarp rusų (ir tarp lietuvių – D. R.), tokią nuomonę sunku pripažinti bent kiek įtikinama: griežtai kalbant, šiuo pagrindu mes turėtume teisę kalbėti ne bent apie cenzorių bei redaktorių skaistumą...“ Juolab kad „iš tikrųjų draudimas liečia tik atitinkamų dalykų bei veiksmų p a v a d i n i m u s, o ne pačią jų esmę – veikiau ženklą, o ne tai, kas juo ženklinama; išraišką, o ne turinį. Kaip tik dėl to filologo padėtis taip smarkiai skiriasi nuo mediko ar gamtininko, kuriam daugiau ar mažiau tenka susidurti su lytinių santykių sfera. Medikui šioje srityje nėra jokių tabu, tik ne filologui, kuriam tabu – tiek, kiek kalbama apie atitinkamus ž o d ž i u s, – išlieka. Dalykas tas, kad filologas susiduria būtent su žodžiais, o mokslininką gamtininką domina patys reiškiniai: draudimas liečia būtent žodžius, o ne sąvokas, būtent išraišką, o ne turinį“ (Успенский. Миф. 53–55 – išretinta B. U.).

Sekdami B. Uspenskiu mes ketiname stoti mediko, ne savo apsimestinę skaistybę sergstinčio filologo, pusėn ir paprasčiausiai patyrinėti, blaviai paanalizuoti šiuos mūsų sielų „analizų“, tikėdamiesi juose rasti šį tą įdomaus, bent iš dalies nustatyti jų „cheminę sudėtį“ ir prigimtį, kilmę, juolab kad ji – tai galima pasakyti iškart – neturi nieko bendra nei su žydais, nei su totoriais mongolais, kaip kad tvirtina nuo viduramžių Rusijoje paplitę gandai (Успенский. Миф. 61), o siekia baltoslavų prokalbę ir šia prasme išties yra iškalbinga.

1. Rus. блядь – liet. *blendis, bliūdė*

Rusų блядь ‘paleistuvė, ištvirkėlė, keksė’ tiesiogiai syja su sen. rusų блясти, praslavų *blęsti ‘paleistuvauti’ bei ‘klaidžioti, klysti, kliedėti’ ir yra vienos šaknies (tik kito balsių kaitos laipsnio) su rusų блудница ‘paleistuvė, ištvirkėlė’, блуд ‘paleistuvystė, ištvirkavimas’, блудить, praslavų *blōditi ‘paleistuvauti’ bei ‘klaidžioti’. Toliau šių žodžių etimologiniai atitikmenys yra, pavyzdžiui, gotų blandan (sik) ‘su(si)maišyti’, anglų blend ‘su(si)maišyti’ bei ‘mišinys’, blind ‘akinti’ bei ‘aklas, neryškus, neaiškus’, vokiečių blenden ‘akinti, pakerėti, suvilioti’, blind ‘aklas’ bei pan., prancūzų blond ‘šviesus, šviesiaplaukis’ (iš čia blondine) ir pagaliau lietuvių blandà, blandyti(s), blęsti (bleūdė), blįsti (bliūdo) bei kt. (Buck 1369; Fraenkel 47; Karulis I 131–132, 134; Pokorny 157–158; Фасмер I 177, 180; ЭССЯ II 114–115, 125–127).

Verta pastebėti, jog rusų блядь, praslavų *blędy fonetiškai ir morfologiškai visiškai sutampa su tokiais lietuvių daiktavardžiais kaip bleūdė, blendis, blinda, blindis, bliūdė ‘gluosnių rūšis (salix caprea)’ (LKŽ I 899, 918–919). E. Fraenkelis pirmine, motyvuojančia šio medžio pavadinimą mano buvus reikšmę ‘akinanti, akį verianti, puiki, neapsakoma (Blendende)’ – plg latvių blīgzna ‘blindė’ iš lat. blīžēt, liet. blīžėti dėl blizgančių lapų ir šakų (Fraenkel 49; Karulis I 135). Tačiau rusiškas blindės pavadinimas бред, бредина, padarytas iš бреду (бреды) ‘bristi, braidyti, kėblinti, maklinti’ bei susijęs su бред ‘kliedėjimas, kliesdesys’, бредить ‘kliedėti’ (Фасмер I 120), ragina praplėsti šį aiškinimą ir kitomis atitinkamomis kalbamos šeimos žodžių reikšmėmis, tokiomis kaip ‘klaidžioti, klaidinti, sumaišyti (prota), kliedėti’, o gal ir tiesiog ‘suvilioti’ bei ‘lytiškai santykiauti’. Šiaip jau rusiškas blindės pavadinimas бредина aiškinamas drėgnomis, klampiomis, pelkėtomis vietomis, kuriose ji auganti, taigi žmogui prie blindės tenką klampoti, bristi (rus. бреду), arba kita vertus, ir pati blindė, augdama vandeny, tarsi klampoja, brenda, braido (бредем, бродум); šiaip ar taip, tokia etimologija vis tiek apjungia „šį gluosnio pavadinimą su liguistą žmogaus elgesį žyminčiu slav. *bredъ“ (Орёл 28–29). Šia prasme itin įdomu, jog būta mėginimų rus. бредить

‘kliedėti’ tiesiogiai sieti su praslavų **blęsti* (**blędo*) ‘klaidžioti, klysti, kliedėti’ bei ‘paleistuvauti’, nors tokia sąsaja atrodo mažai įtikėtina fonetiškai (ЭССЯ II 115). Jei šis ryšys vis dėlto pasitvirtintų, rus. *бредина*, praslav. **blędina* būtų tikslus etimologinis lietuvių *blendynė* ‘vieta, kur auga blendis’, *blendinė* ‘blendies medžio’ (LKŽ I 899) bei pan. atitikmuo. Prisiminus, kad medžiai ne tik gali vaikščioti, bet ir įkūnija įvairias kitas žmogiškas savybes pasakose bei mitologijoje – kaip antai lietuvių mitinėje pasakoje „Eglė žalčių karalienė“, kur žmonės tiesiog pavirsta atitinkamais medžiais, – blindės pavadinimą galima pamėginti paaiškinti ne tik fiziografiškai (dėl blizgančių lapų ir šakų), bet ir mitologiškai.

Mitologiškai aiškinti blindės pavadinimą, tiesiogiai siejant jį su rusų *блядь*, įgalina tai, kad apskritai rusų matas „turėjo aiškiai išreikštą k u l t i n ė f u n k c i j ą slavų pagonybėje /.../. Be to, keikimasis matu buvo aiškiai antikrikščioniško pobūdžio, o tai irgi susiję būtent su jo pagoniška kilme“ (Успенский. Миф. 57 – išret. В. У.). Matu keikiasi per pagoniškas kalendorines šventes, pavyzdžiui, per Kalėdas, ir Rusijos bažnytinių patriarchų jis prilyginamas tokiems šventinių dainų priegiesmiams bei apeiginiams šūksniams kaip *таусень, усень, коледа* (būtent *kalėda*) ir pan. (Успенский. Миф. 58–59). Negana to, „keikimasis matu kai kuriais atvejais prilygsta maldai. Antai ginantis nuo naminio, miškinio, velnio ir pan. reikia arba pasimelsti (bent jau persižegnoti), arba nusikeikti matu – panašiai, kaip kad prieš burtus pagalbos kreipiamasi arba į kunigą, arba į žiniuonį“, todėl apskritai „galima daryti prielaidą, kad keikimasis matu kyla iš pagoniškų maldų arba užkalbėjimų, užkeikimų“, be to, „matas slavuose turėjo ir prakeikimo funkciją, tad ryšys su pagoniškuoju kultu čia atrodo visiškai neabejotinas“ (Успенский. Миф. 62–63 – išret. В. У.). Kaip tik tokia archajiška pagoniška mato kilme aiškinama ir tai, kad dar visai neseniai keiktis vaikas nuo mažens buvo mokomas pačių tėvų. Viename XVIII a. šaltinyje sakoma: „Tėvas moko keikti motiną taip: *мама, кака мама бля бля*; o motina panašiai moko keikti tėvą: *татя бля бля*; o kai kūdikis ima bliaduoti, tėvai tuo labai džiaugiasi ir visai skatina, kad tik jis be paliovos juos ir aplinkinius bliaduotų“ (Успенский. Миф. 64). Taigi galų gale „keikimasis matu yra neabejotinai mitologinės kilmės ir, savo ruožtu, ritualinio pobūdžio“ (Успенский. Миф. 102).

Pagrindu atitinkamam blendies, ar blindės, pavadinimo aiškinimui galėtų būti Teodoro Narbuto pasakojimas: „Dešiniajame Nemuno krante, žemiau Jurbarko, Kalnėnų (*Kaliniany*) kaime, 1805 metų vieną sekmadienį pastebėjau blindę, papuoštą gėlių vainikais; prie jos buvo keliolika ištekęsusių moterų: vienos meldėsi, kitos, sėdėdamos ant dirvono, šnekėjosi. Paklausiau, ką reiškianti ši apeiga. Jos atsakė, kad senoviniu papročiu vasarą, šventomis dienomis, ištekęsios moterys pratusios susirinkti prie šios blindės pasimelsti. Kunigai liepė prie medžio prikalti kryžių, kadangi seniau meldavosi tiesiog po blinde, kuriai priskirdavo kažkokį šventumą; meldavosi prašydamos laimės ir palikuonių gausumo. Toliau klausinėjant, pavyko išgirsti pasakojimą apie šventąją blindę. Viena moteris, besivadinanči Blinde (*Blinda*), turėjo ypatingą dovaną: galėjo paleisti į pasaulį aibę palikuonių neapsakomai lengvai, be to, ji gimdydavo ne tik įgimtu būdu, bet galėdavo pagimdyti vaikų iš rankų, kojų, galvos ir iš kitų kūno dalių. Žemė, vaisingiausioji iš motinų,

ėmė pavydėti jai tokio vaisingumo, todėl vieną kartą, kai Blinde ėjo per gramzdžią pievą, jos kojos įklimpo (plg. rus. *бредина* iš *бредити!* – D. R.), ir žemė taip suspaudė pėdas, kad nebegalėjo ji pajudėti iš vietos ir pavirto medžiu – blinde. Tikriausiai tai davė dingstį laikyti blindę šventa ir manyti, kad ji galinti turėti įtakos vaisingumui“ (Narbutas T. 187–188). L. A. Jucevičius taip perpasakoja ir papildo T. Narbutą: „Pasakoja žmonės, kad kitados Lietuvoje gyveno tokia moteriškė, vardu *Blendis*, arba *Blindė*, kuri turėjo tokią negirdėtą ypatybę, jog galėjo neapsakomai lengvai duoti pasauliui gausybę vaikelių, ir taip jai sekėsi, jog ji ne tik tai gimdė gamtiniu būdu, bet ir iš rankų, kojų, galvos ir kitų kūno dalių galėjo vaikelius išduoti. Žemė, visų vaisingiausioji motina, ėmė jai pavydėti tokios laimės; užtat vieną kartą, kai Blendis ėjo per klampią lanką, kojos jai įklimpo į žemę taip, jog jokia būdu ištraukti jų nebegalėjo. Iš didelio nusiminimo pavirto blendimi. Tą medį mūsų senoliai laikė šventu, kaip matyti iš T. Narbuto tyrinėjimų. Dar net ir dabar Lietuvoj liaudis reiškia ypatingą pagarbą blendžiai. Lietuviai turi priežodį: ‘Ant blendies uogos.’ Dainoje neištikimas mylimasis savo mergelei sako: ‘Cit, neverk, neraudok, / Jaunoji mergele, / Aš tave parvesiu/ Kitą rudenėlį. // Kad žydės, kad žibės / Balti akmenėliai, / Kad suklės blindelė/ Raudonas uogeles’“ (Jucevičius 119–120). J. I. Kraševskis apibendrina: „Pasakojama apie moterį Blindę, kuri buvusi nepaprastai vaisinga: ji gimdžiusi vaikus iš rankų, galvos, kojų. Motina žemė ėmusi pavydėti jai to vaisingumo ir pavertusi Blindę medžiu. Taigi blindė buvo vaisingumo simbolis ir todėl buvo garbinama“ (Kraševskis 213). Pagaliau A. H. Kirkoras daro išvadą, jog Lietuvoje „paprasti žmonės gerbė, globojo ir garbino blindę, į kurią, pasak padavimo, pavirtusi derliaus deivė“ (Kirkoras 310). Taigi blinde (įklimpusi žemėn) pavirsta moteris – ypatingai vaisinga! – arba tiesiog pagoniška vaisingumo deivė.

Su vaisingumu, vaisingumo ritualais savo kilme susijęs ir rusų matas. „Iš tikrųjų keikimasis matu plačiai paliudytas įvairiose aiškiai pagoniškos kilmės apeigose, vestuvinėse, derlingumo ir pan., t.y. apeigose, vienaip ar kitaip susijusiose su vaisingumu: matas – būtinas tokių apeigų komponentas ir yra neabejotinai ritualinės prigimties. Analogišką vaidmenį keikimasis vaidino antikiniame pasaulyje“ (Успенский. Миф. 57). „Antikos ritualinis keikimasis, matyt, tiesiog atitinka rusų matą derlingumo bei kalendorinėse apeigose, skirtose vaisingumui užtikrinti. Visiškai taip pat aiškinamas ir ritualinis apsinuoginimas derlingumo magijoje, vienodai būdingas ir antikiniams, ir slavų apeigoms /.../, juolab kad ritualinis apsinuoginimas ir ritualinis keikimasis rusų gali būti atliekami kartu“ (Успенский. Миф. 71). Negana to, matas susijęs su Perkūno kaip žemės apvaisintojo vaizdiniu. „Galime konstatuoti, jog keikimasis matu ir griaustinis yra savo funkcija ekvivalentiški reiškiniai, turintys lemti tuos pačius padarinius. Šia prasme mato asociacija su perkūnu, arba griaustiniu, atrodo anaip tol neatsitiktinė /.../. Ši asociacija tampa daugiau mažiau aiški, žemę praveriančiame (‘pramušančiame’) griaustinėje įžvelgiant vaizdinių apie dangaus ir žemės santuokinius santykius atspindį. Plg. tikėjimą žemę prasiveriant būtent pirmojo perkūno metu, kuris iš esmės suvokiamas kaip būtina žemės nėštumo, galų gale išsipildančio derliumi, sąlyga. Atitinkamai ir keikimasis matu, ir griaustinis simbolizuoja vaizdinius apie santykiavimą

su žeme (prilyginama moters organizmui), kas ir lemia šią asociaciją“ (Успенский. Миф. 81, taip pat žr. 63 – išret. V. U.). Plg. liet. *perkūnus krauti, perkūnais leisti* reikšmė ‘keiktis’, *perkūnuoti* ‘2. perkūnais keikti’ bei apskritai ‘garsiai, griausmingai kalbėti’ (LKŽ IX 834, 835–836) ir pan. „Šiame lygmenyje keikimosi matu subjektas yra tarsi pats Dangaus Dievas arba Griausmavaldis, o jo objektas – Motina Žemė. Kaip tik šitaip paaiškinamas mato ryšys su a p v a i s i n i m o idėja, atskiru atveju pasireiškančia ir vestuviniame, ir agrariniame keikimesi, taip pat jo asociacija su griaustiniu. Šiame lygmeny matas išties yra sakralus, o ne nešvankus. Jis gali būti ištariamasis kaip užkeikimas, prakeikimas, priesaika ir anaipol nelaikomas įžėidimu. Šia prasme matas, matyt, syja su ritualiniais perkūno paminėjimais ir turi maždaug tokią pačią paskirtį kaip dievagojimas ‘Kad tave (mane) griausmas!’, ‘Trenk tave Perkūnas!’ bei pan., o kartu ir ‘Kad tu prasmegtum!’, ‘Tegu aš skradžiai prasmegsiu!’ bei pan.“ (Успенский. Миф. 103 – išret. V. U.). Taigi „matą galima susieti su ištisa aibe kitų keiksmų bei prakeikimų. Pavyzdžiui, vaizdiniai apie p r a s m e n g a n č i ą nuo ištarto mato žemę aiškiai suriša jį su tokiais keiksmiais kaip ‘Kad tu prasmegtum!’, ‘Kad tu skradžiai prasmegtum!’, ‘Tegu aš skradžiai prasmegsiu!’’, ‘Tegu aš kiaurai žemės prasmegsiu!’ bei pan.“ (Успенский. Миф. 81–82 – išret. V. U.). Dėl tokių lietuviškų prakeiksmų žr. LKŽ XIII 142–145 ir kitur.

Kaip tik šitaip galima suprasti su vaisingumo apeigomis akivaizdžiai susijusios lietuvių mitinės Blendies, ar Blindės, įklimpimą, prasmegimą žemėn. Įdomus šiuo požiūriu gudų (ypač turint galvoje jų baltiškąjį substratą) tikėjimas, jog „matu keiktis nuodėmė, tu motiną siūrą žemelę keiki, nes motina siūra žemelė mus laiko, o D i e v o m o t i n a ž e m ė n k l i m p s t a, s m e n g a n o š i t ū k e i k s m ū“ (Успенский. Миф. 69, taip pat žr. 77 – išret. D. R.). Iš dalies čia prasmenganti pati Žemė – kaip Dievo motinos atitikmuo. Tačiau plg. serbų keiksmą *jebem ti Mariu* (šalia *Krista, Boha* – Успенский. Миф. 125). „Visiškai akivaizdu, jog tokių posakių pagrindas – vaizdiniai apie nuo keikimosi matu atsiderančią, prasiveriančią, prasiskiriančią, įgriūvančią žemę. Šie vaizdiniai gali įgauti net kosminį mastą, t.y. būti nusakomi kaip pasaulinis kataklizmas /.../. Kraštutiniu atveju šie vaizdiniai gali įgauti tiesiog eschatologinį pobūdį, t.y. tiesiogiai sietis su vaizdiniais apie pasaulio pabaigą bei Paskutinį teismą“, kurį vienas iš Rusijos bažnytinųjų patriarchų yra apibūdinęs taip: „*Богородицу сознали со престола никонияне-еретики, воры, б л я д и н ы д е т и*“ (Успенский. Миф. 77–78 – išret. D. R.). Pastarąjį sakinių sąsają atodairoje lietuviškai galima būtų versti maždaug taip: „Dievo motiną nustumė nuo sosto eretikai, vagys, b l i n d ė s v a i k a i“.

Reikia pasakyti, jog Rusijoje „posakis *блядин сын* pradžioje, matyt, netapatintas su matu ir pats savaime nebuvo smerktinas, t.y. nebuvo priskiriamas prie nešvankybų“, juo buvo draudžiama vadinti tik k r i k š č i o n i (Успенский. Миф. 60), mat „blindės vaikai“ – tai pagonys. Įdomu ir tai, kad šis posakis vartotas kaip posakio *сукин сын* ‘kalės sūnus (vaikas)’ sinonimas, o pastarasis susijęs su archajiška pagoniška kai kurių tautų, kaip antai hesenų bei švabų, tradicija kildinti savo gentį iš šuns ar kalės, dėl ko kitų tautų jie kartais vadinti „aklaisiais“, vokiškai *Blinde Hessen* bei *Blinde Schwaben* (Успенский. Миф. 122), tačiau tokios sąsajos mus jau nuveda kiek

per toli, ir jų įtikinamai paaiškinti šiame rašinyje mes nesiimsime, nors B. Uspenskio atskleidžiamas mitinis šuns ryšys su žeme, žemės apvaisinimu (čia ir rusų *něc* ‘šuo’ etimologinė giminytė su liet. *pīsti* – Успенский. Миф. 98–99) bei „chtonišku“ aklumu lyg ir užveda ant kelio.

Šiuo atveju pasitenkinsime aptikta, mūsų nuomone, neabejotina rusiškojo *блядь* sąsaja su lietuvių mitu apie ypatingai, antgamtiškai vaisingą moterį Blendį / Blindę, prasmegusią žemėn ir virtusią medžiu, gluosniu blendimi / blinde. Sąsajos su krikščionių Dievo motina (plg. paprotį puošti Marijos statulas šalia minėto blindės puošimo), esmiškai Dievo Tėvo sutuoktine, leidžia įtarti ją, galimas daiktas, buvus vieną iš Perkūno „žmonų“ arba tiesiog Laumės, Perkūno n u t r e n k t o s ž e m ė n ir taip pat susijusios su vaisingumu, specifine apraiška, menančia atitinkamą vadinamojo pagrindinio mito – ar bent jo baltoslaviškojo varianto – atmainą. Juolab kad apskritai „drėgnose vietose greitai augantys ir intensyviu žalumu pasižymintys karklai, gluosniai, žilvičiai, alksniai siejami su žemės dievais (l a u m e, iš dalies v e l n i u)“, neretai būtent „g l u o s n y j e velnias bando pasislėpti nuo perkūno“ (Vėlius. SPB 121, 125) ir pan. O štai „Kinijoje su gluosniu buvo siejami vaizdiniai apie moterišką grožį bei pasidavimą, nuolaidumą, apie pavasarį“ (Топоров. Растения 370).

Įdomu būtų šiuo atžvilgiu nuodugniau patyrinėti blindės pavadinimus kitose slavų ir apskritai kitose kalbose: pavyzdžiui, lotyniškasis *salix caprea*, kaip ir anglų *goat-willow* ‘blindė’, pažodžiui reiškia ‘ožio (ožkos) gluosnis’ – ožio lytinė simbolika šiaip jau nereikalinga komentarų, plg. anglų *goatish* ‘ožio, ožiškas’ bei kartu ‘geidulingas’ (beje, tekstilėje anglų *willow* reiškia ‘išdulkinimo mašina’). Plg. ir rusų *úva* ‘gluosnis’ bei *кózья úva* ‘blindė’, būtent ‘*salix caprea*’, ir kt. Kita vertus, lotynų *salix* ‘gluosnis, karklas, blendis’ etimologiškai siejamas su rusų *соловѣть* ‘blausis, drumstis’, *соловѣй, солѣвѣй* ‘blausus, drumstas’ (Pokorny 879) – plg. atitinkamai lietuvių *blendis, blindė* ir *blįsti* ‘I. temti, niauktis, 2. drumstis’, *blindus* ‘apsiniaukęs’, *blandus* ‘2. tamsus, apsiblausęs, neaiškus’ (LKŽ I 884, 919, 923). O vienas iš mūsų jau cituotų autorių lotynišką gluosnio pavadinimą *salix* sieja su veiksmazodžiu lot. *salire* ‘šokti, šokinėti’ (ide. *sel-: Pokorny 899), t.y. ‘aukštai kelti kojas’ – ‘bristi’, kaip ir rus. *бредина* (Орёл 35). Įvairios tokio pobūdžio sąsajos gal padėtų giliau perprasti nagrinėjamų žodžių pamatinę semantiką, bet tai irgi nebe šiam rašiniui.

2. Rus. *ебать* – liet. *eiboti*

Rusų *ебать*, praslavų **jěbati* ‘futuere’ etimologiškai syja su sanskritu *yábhati* ‘futuait’, langobardų *-aib*, sen. vokiečių aukštaičių *-eiba* ‘gentis, šeima’ sudurtiniuose gentivardžiuose, sen. graikų *oíphō, oíphēō* ‘futuoti’, *oíphōlēs* ‘pasileidęs, ištvirkęs’, taip pat su Spartos valdovo, Tindarėjo tėvo vardu *Oíbalos*, pažodžiui ‘gimdytojas (generator)’, morfologiškai prilygstančiu rusų veiksmo įrankio pavadinimui *ебало*, taip pat su Dnepro upės indeuropietiškojo vardo antruoju dėmeniu **-jēbhr-* bei kt. (Buck 278; Mayrhofer III 7; ME 284; Pokorny 298; Veličkienė 221; Топоров. Балт. 97; Топоров. Река 376; ЭССЯ VIII 188).

Nėra jokių formalių kliūčių su šiais žodžiais sieti ir lietuvių *àibė, eibė* ‘1. daugybė, aibė, 2. žala, skriauda, nuostoliai, 3. netvarka, triukšmas, juokavimas, 4. apsirikimas, klaida’, *eibėti* ‘eibes kelti, sąmyšį, netvarką daryti’, *eibingas* ‘išdykęs’, *jáibė,*

jėibė ‘1. žala, nuostolis, 2. išdykavimas, pokštas, 3. yda, kliautis, trūkumas, defektas’, *jeiboti* (= *jáiboti*, *eiboti*): *išsi-jeiboti* ‘išsidiūkti, išsidiūti’ (LKŽ I 32; II 1054–1055; IV 290, 335–336, 337) bei kt. Kaip matyti, gan artima ir šių lietuviškų žodžių semantika. E. Fraenkelis juos, tiesa, skiria nuo rusų *eóámb* bei kt., vesdamas iš liet. *ei-ti* ir reikšmę ‘daugybė, aibė’ aiškindamas pavyzdžiu (*visa*) *ei-lė*, o reikšmę ‘dūkti, išdykauti’ bei pan. – pavyzdžiu *ei-klus* (Fraenkel 118). Tačiau žodžio (*visa*) *eilė* reikšmė ‘daugelis, daugybė, galybė, gausybė, aibė’ lietuvių kalbai apskritai yra svetima ir neteiktina (Pupkis 70), o *eiklus* reikšmės ‘padūkės, išdykęs’ išvis neturi (LKŽ II 1059–1060), todėl toks aiškinimas neatrodo įtikinamas. Kita vertus, reikšmę ‘daugybė’ nesunku išvesti iš ‘daugintis’ (plg. juolab minėtus langobardų *-aib*, sen. vokiečių aukštaičių *-eiba* ‘gentis, šeima’, t.y. būtent dauginimosi būdu atsiradusi daugybė, aibė), o reikšmė ‘dūkti, išdykauti’ čia išvis nereikalinga paaiškinimui. Juolab tokią etimologiją paremia prie *jáibotis* duodamas vartojimo pavyzdys: „Sesuo nor jaibotis, t.y. gr ū ž u o t i s, m y l u o t i s“ (LKŽ IV 290), plg. *grūžuotis* ‘1. brūžuoti, dilinti, trinti’ bei ‘3. glėbesčiuotis, glamonėtis’ (LKŽ III 687).

Taigi kalbamus indoeuropiečių, tarp jų – rusų ir lietuvių žodžius drįstume tvirtinti vis dėlto esant giminiškus, ir lietuvių *eiboti* (kirtis LKŽ nenurodytas) tokiu atveju yra tiksliausias rusiškojo *eóámb* atitikmuo.

3. Rus. *кърва* – liet. *kūrke*

Rusų *кърва* ‘paleistuvė, kekšė’ (bulgarų *кърва*, čekų *kurva*, lenkų *kurwa* bei kt.) yra vienos šaknies su rusų *кър* ‘gaidys’ bei *кърпа*, *кърпуца* ‘višta’ ir pradžioje reiškė tiesiog ‘višta’ (būta, tiesa, ir kitokio, germaniškos šių žodžių kilmės aiškinimo, tačiau pasutiniu metu jis vieningai atmetamas). Dėl tokio reikšmės pasislinkimo plg. atitinkamai prancūzų *cocotte* ‘vištelė’ bei ‘prostitutė’, *coquette* ‘kokerė’ – abu iš *coq* ‘gaidys’; taip pat prancūzų *poule* ‘višta’ bei ‘kekšė’ (Fraenkel 235; Фасмер II 423–424; ЭССЯ XIII 132). Vištos ryšys su vaisingumu, veisimusi, lytiniais santykiais bei lytiniais organais apskritai būdingas ir paplitęs. Štai rusų ir *кърпуца* ‘višta’ gali reikšti ‘vulva’, tos pat šaknies veiksmažodis *кърать* – ‘future’, ir *немýx* ‘gaidys’ – ‘penis’ bei pan. (Успенский. Фил. 153; taip pat žr.: ЭССЯ XIII 129). Panašiai lietuvių *pūtė* ‘1. višta’ kartu reiškia ir ‘4. cunus’, ir ‘5. nerimta, lengvabūdė mergina’ (LKŽ X 1120). Sulig viena iš etimologijų, ir pats lietuvių žodis *vištà* yra tiesiogiai susijęs su *višti*, *veišti*(s) (žr.: Karulis II 541).

Rusų *кър* ‘gaidys’, *кърпа*, *кърпуца* ‘višta’ toliau laikomi onomatopėjinės kilmės žodžiais, giminiškais tokiems kaip lotynų *caurire* ‘kaukti, staugti’, sanskrito *káuti* ‘šaukia, kaukia’, lietuvių *kaūkti* bei kt. (Pokorny 535–536; Фасмер II 422; ЭССЯ XIII 129–130). Be daugelio kitų tiesioginių paralelių, plg. liet. *gaidýs* išgiedoti, taip pat *kudākė* ‘višta’ (LKŽ VI 759) iš *kudākin-ti*, *kudakūoti* ir pan.

Ieškant tikslesnių atitikmenų, rusų *кър* ‘gaidys’, *кърпа*, *кърпуца* ‘višta’ verta palyginti su lietuvių *kūras*, *kuřkinas*, *kūrkis* ‘kalakutas’ bei atitinkamai *kurà*, *kūrka*, *kūrke*, ypač *kūrvištė* ‘kalakutė’ (LKŽ VI 940–941, 952–954, 984) ir pan. Tiesa, E. Fraenkelis liet. *kūrka* aiškina esant slavizmu (Fraenkel 316), iš tikrųjų plg. bulgarų *кърка* ‘kalakutė’, čekų *kurka* ‘vištelė’, rus. *кърка* ‘vištelė’ bei ‘kalakutė’, baltarusių *кърка* ‘vištelė’ bei pan. (ЭССЯ XIII 131). Kita vertus, reikia atsižvelgti ir į tokį savą

onomatopėjinės kilmės (kaip ir rus. *къркать* – Fraenkel 316) veiksmažodį kaip *kuřkti* ‘1. rėkti tam tikru balsu, turkti, kvarkti’, pvz.: „Ant laktos k u r k è viena v i š t a“ (t.y. kuřkė viena kūrke); „Jei g a i d y s k u r k i a – giltinę mato“; ypač „K u r k l y s k u r k i a“ šalia *kuřklýs* reikšmės ‘4. kalakučiukas’ (LKŽ VI 955, 956) bei pan. Taigi liet. *kūrka* ‘kalakutė’ bei kt. laikyti slavizmais nėra jokio pagrindo – tai veikiausiai savi, lygiagretūs slaviškiems onomatopėjinės kilmės žodžiai.

Mūsų atveju, beje, itin įdomu yra tai, kad lietuvių *kūrke* reiškia ne tik ‘1. kalakutė’, bet ir ‘2. pasileidėlė’ (LKŽ VI 953), taigi ir savo kilme, ir reikšme prilygsta rusiškajam *кърва*, nuo kurio tesiskiria priesaga.

Prisimenant aptartas Blendies /Blindės sąsajas, su apeliatyvais liet. *kūrka* bei *kūrke* savo ruožtu verta palyginti 1249 metų Vokiečių ordino taikos sutartyje su Pamedės, Varmės ir Notangos prūsais pirmąsyk paminėtą dievybę Kurką ar Kurkę (*Curche*). Juolab kad W. Manhardtas šiuo vardu vadinamą dievybę laikė javų augimo, *d e r l i n g u m o* dvasia, kuriai pjūties papročiuose atstovavo tuo pačiu vardu vadinami gaidys arba *v i š t a*. V. Toporovas pabrėžia būtent lytinę vištos simboliką esant dievybės Kurkos, ar Kurkės, ryšio su višta pagrindu, o dėl galimų leksinių sąsajų, be slaviškųjų atitikmenų, jos vardą siūlo palyginti su vokiečių kalbos rytprūsių tarmės bendriniais žodžiais (baltizmais?) *kurre* ‘kalakutė’, *kurr-hahn* ‘kalakutas’ (pažodžiui ‘kur-gaidis’ – plg. minėtą liet. *kur-vištė* ‘kalakutė’). Kalakutas ar kalakutė, be kita ko, pasak N. Vėliaus, yra vienas iš Perkūno priešininko velnio pavidalų lietuvių tautosakoje (Vėlius. ChLMP 42). B. Uspenskis, kalbėdamas apie atitinkamos rusų „vištos dievybės“ ir jos stabo (akmuo su natūralia skylė) lytinę simboliką, atskleidžia jos sąsajas su rusų Griusmavaldžio priešininku Volesu /Volosu; savo ruožtu iš baltų Kurkos ar Kurkės V. Toporovas kildina suomių *kurko*, *kurki* ‘velnias’ – taigi yra visos prielaidos Kurką /Kurkę tipologiškai gretinti su Blendimi /Blinde. Patį Kurkos, ar Kurkės, vardą V. Toporovas toliau aiškina lietuvių kalbos veiksmažodžio *kuřkti* ‘velti į kurkulą’ (žr. LKŽ VI 957) pagrindu. Jam pritaria V. Mažiulis, neabejodamas, jog tai būta tikrai moteriškos dievybės, būtent *d e r l i a u s d e i v è s*, kurios šaltiniuose paliudyta vardą *Curche*, arba *Curcho*, jis tiesiog sulietuvina *Kurka* (BRMŠ 236–237, 238, 240; Mažiulis // 307–310; Narbutas I. 140–156; Vėlius. ChLMP 42; Vėlius. SPB 60, 203; Toporov. П.Я 309–321; Успенский. Фил. 151–153). Kadangi veiksmažodis liet. *kuřkti* ‘velti į kurkulą’ yra minėto onomatopėjinio *kuřkti* ‘rėkti tam tikru balsu, turkti, kvarkti’ homonimas, tai derliaus deivės Kurkos, ar Kurkės, vardą formaliai ne mažiau sėkmingai, o semantiškai, regis, kur kas sėkmingiau būtų sieti tiesiog su padarytais iš pastarojo apeliatyvais atitinkamai *kūrka* ‘kalakutė’ (= *Curcho*) bei *kūrke* ‘1. kalakutė, 2. pasileidėlė’ (= *Curche*), kartu įžvelgiant čia kone visiškai tikslią paralelę su lietuvių derliaus deivės vardo Blendis/ Blindė ir rusų kalbos apeliatyvo *блѣдь* tapatybe (skirtumas tik tas, kad tertium comparationis čia ne medis blendis / blindė, o višta).

4. Rus. *нузда* – liet. *pizdà*, *pyzdà*

Žodis *нузда* rusišku būti vadinamas apskritai turi ne daugiau teisių nei, tarkim, „rusiška“ pirtis. Mat, be kai kurių kitų slavų kalbų, kaip antai lenkų *pizda* ‘vulva’, čekų *pizdà*, polabų *páizdà*, *peizda* ‘pasturgalis’, šis žodis įvairiomis atmainomis gau-

siausiai paliudytas būtent baltų kalbose, tiek gyvosiose – lietuvių bei latvių, tiek ir senojoje prūsų. Lietuvių kalboje turime: *pizà*, *pyzà*, *pizdà*, *pyzdà*, *pizė* ‘cunnus, vagina’, taip pat vedinius *pizdžius* ‘toks pravardžiavimas’, *pizius* ‘1. pasileidėlis, ištvirkėlis’ arba pasakymas ‘2. apie niekam vertą, netikusį vyrą’ (LKŽ X 47), turėta netgi atitinkama, A. J. Greimo žodžiais, „seksualinė dievybė“ vardu *Pizius*, J. Lasicijaus vadinama *Pizio* (Greimas 286, 325–327). Latvių kalboje – *pizda*. Prūsų kalboje paliudytos lytys *peisda* bei *pisda* ‘pasturgalis (podex, cunnus)’ (žr. toliau).

Šių žodžių kilmė aiškinama įvairiai. E. Fraenkelis linkęs visus juos laikyti paprasčiausiais garsažodžiais (?), „vaikų kalbos“ žodžiais (Fraenkel 600). J. Pokornas iš visų jų rekonstruoja atskirą indoeuropiečių prokalbės žodį **pizdā* ‘moters gėda’, kurį toliau siūlo palyginti su kita jo rekonstruota šaknimi **pezd-* ‘tyliai tęsiamai leisti orą’ bei tokiais jos vediniais kaip slovėnų *pezdeti*, ukrainų *nezdūmu*, *бздūму*, rusų *бздѐмь*, latvių *bezdēt* ir lietuvių *bezdėti*, *bizdas* ‘užpakalis (podex)’, baltų prolytę **bezdēti* vesdamas iš **pezdēti* (Pokorny 829, 831; dėl pastarųjų taip pat žr.: Fraenkel 42; Фасмер I 163). Čia tad ir tokie žodžiai kaip *byzė* ‘lūpa’, *bizdžius* ‘1. bezdalius’ bei ‘2. karštas žmogus’, *bizdūkas* ‘1. kas bizdinėja, slankioja’ arba ‘2. kas dėl niekų pyksta, karščiuojasi’, *bizdinti*, *byzdinti* ‘eiti (ppr. lėtai), bindzinti, styrinti’ (LKŽ I 791–792, 861–871) bei kt. – plg. atitinkamai *pyzà*, *pizė*, *pizdžius*, *pizdūkas*, *pizdinti*, *pyzdinti* ‘eiti (ppr. šalin)’ vulgarioje šnekoje bei pan. Toks gretinimas betgi nėra labai sklandus fonetiniu požiūriu. Užtat V. Mažiulis, rekonstruodamas prūsiškuosius žodžius *peisda* bei *pisda* ‘pasturgalis (podex, cunnus)’ atitinkamai kaip **peizdā* bei **pizdā* arba **pizdā* ir atsižvelgdamas į kitus minėtus baltiškuosius bei slaviškuosius atitikmenis, kartu rekonstruoja baltoslavų prokalbės žodį **p(e)izdā* pirmine reikšme ‘vagina, vulva’, kurį savo ruožtu sieja su baltoslavų šaknimi **peis-/ *pis-*, davusia tokius lietuvių kalbos žodžius kaip *pišti* ‘coire’, *piestā* ‘grūstuvė’ ir kt. (Mažiulis III 244–245; IV 140; taip pat žr.: Успенский. Миф. 98–99, kur rekonstruojamas atitinkamas slavų veiksmazodis **pišti*). Šalia lietuvių *pizà* tik šitaip tegalima paaiškinti jo „duslų antrininką“ *pisà* ‘cunnus’ (LKŽ X 35). Lietuvių kalboje žodį *pizdā* ir dabar tebegalima visiškai taisyklingai išvesti iš veiksmazodžio *pis-ti* šaknies (apie dėsninę duslaus *s* vartimą skarđžiu *z* tokioje padėtyje žr.: Zinkevičius 129–130). Tuo tarpu slavų kalbose dėl įvykusių fonetinių pakitimų toks ryšys nebėra aki-vaizdus. Kitaip sakant, lietuvių kalboje nagrinėjamas žodis savo daryba tebėra skaidrus, o tai kartu rodo jį esant „labiau lietuvišką“ negu rusišką.

5. Rus. *xyŭ* – liet. *skūjas*

Rusų *xyŭ* ‘penis’ (praslavų **xujb*) kaip eufemizmas reikšmės ‘aštrus, smailas daiktas, smaigas’ pagrindu etimologiškai siejamas su rusų *xvoj*, *xvojā* ‘spyglys’ (Buck 258; ЭССЯ VIII 114). Be daugelio kitų nurodomų tipologinių paralelių, plg. lotynų *verpa* ‘varpa (vyriškas lytinis organas)’ pirmine reikšme ‘strypas’. Plg. ir lietuvių *vārpa* ‘2. vyriškas lyties organas (penis)’ bei ‘3. noragas, 4. grąžto smaigalys’, taip pat *varpyti* ‘1. kasant parenti, judinti, skvarbyti, bedžioti’, ‘6. badyti, durstyti, 7. bedžioti, smaigstyti’ (ir ‘gręžioti’ – Sabaliauskas 158), taip pat *verpti* ‘4. skylę daryti, smeigti, skverbti’ (LKŽ XVIII 288, 292–293, 792), *viřptis* ‘įsmeigta kartis’ (DLKŽ 943) bei pan. Su žemės kasimu, purenimu, arimu (noragas) susijusios reikšmės kartu mena archajiškus

ir visuotinius žemdirbių kultūrose vaizdinius apie lytinį žemės apvaisinimą; štai Rusijoje dar visai neseniai žemei apvaisinti užkasdavo vyriško lytinio organo atvaizdą ir pan. (Успенский. Миф. 70–71). Varpa savo ruožtu yra ne tik noragas – „smaigalys žemei kapstyti“, bet ir pati sėklidė su grūdais – sėkla, kuria žemė apvaisinama sėjos metu.

Rusų *xyŭ* ‘penis’ kartu su *xvoj*, *xvojā* ‘spyglys’ bei ‘spygliuočio šaka’ ar net ‘spygliuočių miškas’ toliau etimologiškai tiksliai atitinka lietuvių *skūjas*, *skujā* (Būga I 599; II 315, 618; III 877; Fraenkel 821; Karulis II 209; Pokorny 958; Фасмер IV 233; ЭССЯ VIII 114), o lietuvių *skūjas*, *skujā*, taip pat *skujys*, *skujė* bei pan. reiškia ne tik ‘1. spygliuočio medžio spyglys’ bei ‘2. pušies šakelė’ ar ‘eglišakė’, bet ir ‘3. pušies ar eglės vaisius, kankorėžis’ (LKŽ XII 1125–1127). Kankorėžis gi yra ne kas kita kaip sėklidė, spygliuočio „varpa“, ir šia prasme vėlgi pilnavertis penio simbolis. Pasak V. Toporovo, „eglės kankorėžis – gyvybinės ugnies, prasidėjimo, sveikatos atgavimo simbolis, ne vienoje tradicijoje siejamas su falu“ (Топоров. Растения 370). Taigi, nors žodynuose tiesiogiai nepaliudyta, reikšmė ‘penis’ savaime ne vienu atžvilgiu itin artima ir lietuviškiesiems rusų *xyŭ* etimologiniams atitikmenims.

Negana to, daugiskaitos *skūjos* reikšmė ‘šiukšlės’ (LKŽ XII 1127) leidžia ir rusiškąjį priesagos *-nia* vedinį *xyŭniā* ‘niekai, šlamštas’ palyginti su formaliai visiškai tiksliai jo lietuvišku atitikmeniu *skuiniā* ‘pušinė šluota krosniai šluostyti’ (LKŽ XII 1124). Reikšmių ‘šluota’ bei ‘šiukšlės, šlamštas’ ryšys nesudaro ypatingų keblumų, o dėl lietuvių priesagos *-nia* žr.: Ambrasas 57, 92. Tad, galimas daiktas, toks priesaginis vedinys siekia baltoslavų prokalbės laikus, nors kita vertus, rusų priesaga *-nia* iki šiol labai produktyvi, todėl abu žodžiai gali būti ir nepriklausomi, lygiagretūs dariniai.

Tos pat kilmės yra dar lietuvių *kuistas* ‘krūmas, keras, skuistas’, *kuitis* ‘1. jaunas tankus spygliuočių miškelis, šilelis, giraitė, 2. tankūs krūmokšniai, brūzgynai, tankynė’, *skuistas* ‘1. krūmas, kuistas, 2. krūmynas, brūzgynas, kuitynas, 3. pušynas’, *skuistis*, *skuitis* ‘labai tankus eglynas, kuitis’ bei pan. (LKŽ VI 784, 788; XII 1124, 1125; Būga I 297; Fraenkel 305, 821). Atsižvelgiant į rusiškojo *xyŭ* lietuviškų atitikmenų *skūjas*, *skujys* potencialią reikšmę ‘penis’, kylo pagunda reikšmės ‘futuere’ pagrindu su visais šiais daiktavardžiais susieti ir veiksmazodžius *kuisti* ‘1. kasti, kapstyti, draskyti’, pvz.: „Vištos kuičia daržą“; „Moterys n u s m a i l i n t o m l a z d o m k u i t ė (p u r e n o) ž e m ė“ (plg. *varpyti* ‘1. kasant parenti, judinti, skvarbyti, bedžioti’ bei pan. šalia *vārpa* ‘3. noragas’ bei ‘2. vyriškas lyties organas, penis’ – žr. aukščiau); taip pat ‘8. judėti, krutėti’ bei pan.; *kuitiinti* ‘2. neduoti ramybės, b a k s ė t i, judinti’; *skuisti* ‘1. išdykauti, šėlti, dūkti, siausti’, *pa-skuisti* ‘2. išdykauti, p a s i l e i s t i’ (LKŽ VI 784–785; XII 1124) bei pan., nors šiuos veiksmazodžius šiaip jau priimta aiškinti kitaip (Būga I 297; III 830; Fraenkel 305).

Būta dar ir kitokių rusų *xvoj*, *xvojā* ‘spyglys; spygliuočio šaka; spygliuočių miškas’ (o kartu, vadinasi, ir *xyŭ* ‘penis’) etimologijų. Sulig viena iš jų, jie sietini su rusų veiksmazodžiu *xvěyatʹ(ся)* ‘siūbuoti, linguoti’ (Фасмер IV 233), kuris savo ruožtu siejamas, pavyzdžiui, su anglų *sway* ‘supti(s), svyruoti, linguoti’ ir lietuvių *siūbuoti*, *siūruoti*, *svaigti* bei *svajoti* (Būga I 317–318; Fraenkel 787–788, 789, 947, 948; Фасмер IV 230). Tokią etimologiją tipologiškai paremtų sanskrito *linga-* reikšmė ‘penis’ ryšys su lietuvių *linguoti* (Топоров. Из ИЭ 132–136).

Kaip matome, kas dėl rusiškų keiksmažodžių, visas klausimas tad iš tikrųjų yra ne pati žodžių kilmė, bet jų semantikos raida nuo lengvos, šmaikščios užuominos, dviprasmiško ženklų, simbolio iki grubios ir atviros nešvankybės bei paniekos: plg. semantiškai lietuvių *blendis*, *blindė* – rusų *блядь*; lietuvių *eiboti* – rusų *ебать*; lietuvių *kūrkė* (tipologiškai dar ir *pūtė*, prancūzų *coquette* ‘kokerė’) – rusų *кърва*; lietuvių *skūjas* (juolab *svajoti!*) – rusų *xyū*; gal tik lietuvių *pyzdà* ir rusų *nuzdà* neša panašų krūvį. Patys žodžiai čia, žinoma, niekuo dėti – tokia semantinė raida vyksta žmonių sielose. Turint omeny dargi pačios rusų visuomenės ir kultūros itin gilų skilimą mato atžvilgiu į dvi tiesiog sunkiai sugretinamas dalis – kaip dangus ir žemė, tikrosios rusiškų keiksmažodžių kilmės reikia ieškoti ne vienoje ar kitoje kalboje (čia, kaip sakytą, nėra klausimo – visi jie lygiai „lietuviški“), o ekstralingvistinėje, visų pirma – psichologinėje, psichinėje, dvasinėje plotmėje, kurioje kartu tegalima paaiškinti ir nūdienį rusiško mato paplitimą Lietuvoje, ir galbūt netgi nuoseklų baltų nykimą apskritai, nutaustant visų pirma būtent ta pačia „ekstralingvistinė“ prasme. Bet tai jau nebe šiam rašiniui.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI:

- BRMŠ – Baltų religijos ir mitologijos šaltiniai / sudarė N. Vėlius. – Vilnius, 1996.
- Buck C. D. A dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages. – Chicago, 1949.
- Būga K. Rinktiniai raštai. – T. I–III. – Vilnius, 1958–1961.
- Fraenkel E. Litauisches etymologisches Wörterbuch. – Heidelberg, Göttingen, 1962–1965.
- Greimas A. J. Tautos atminties beiėskant. – Vilnius, Chicago, 1990.
- Jucevičius L. A. Raštai. – Vilnius, 1959.
- Karulis K. Latviešu etimoloģijas vārdnīca. – T. I, II. – Rīga, 1992.
- Kirkoras A. H. Lietuvių mitologija // Lietuvių mitologija / parengė N. Vėlius. – T. I. – Vilnius, 1995.
- Kraševskis J. I. Tikėjimas // Lietuvių mitologija...
- Mayrhofer M. Kurzgefasstes etymologisches Wörterbuch des Altindischen. A Concise Etymological Sanskrit Dictionary. – T. I–III. – Heidelberg, 1956–1976.
- Mažiulis V. Prūsų kalbos etimologinis žodynas. – T. – I–IV. – Vilnius, 1988–1997.
- ME – Mitologijos enciklopedija. – T. I. – Vilnius, 1997.
- Narbutas I. Prūsų dievas Kurka // Lietuvos kultūros tyrinėjimai 1. – Vilnius, 1995.
- Narbutas T. Lietuvių tautos istorija. – T. I. – Vilnius, 1996.
- Pokorny J. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch. – T. I. – Bern, München, 1959.
- Pupkis – Kalbos praktikos patarimai / sudarė A. Pupkis. – Vilnius, 1985.
- Sabaliauskas A. Lietuvių kalbos leksika. – Vilnius, 1990.
- Veličkienė A. Antikos mitologijos žinynas. – Vilnius, 1996.
- Vėlius N. Chtoniškasis lietuvių mitologijos pasaulis. – Vilnius, 1987.
- Vėlius N. Senovės baltų pasaulėžiūra. – Vilnius, 1983.
- Zinkevičius Z. Lietuvių kalbos istorinė gramatika. – T. I. – Vilnius, 1980.
- Орёл В. Э. О некоторых славянских и индоевропейских названиях деревьев // Этимология 1985. – Москва, 1988.
- Топоров В. Н. Балтийские данные о бобре в мифологической перспективе (опыт реконструкции) // Danguis ir žemės simboliai. – Vilnius, 1995.
- Топоров В. Н. Из индоевропейской этимологии // Этимология 1982. – Москва, 1985.
- Топоров В. Н. Прусский язык. Словарь: К–L. – Москва, 1984.
- Топоров В. Н. Растения // Мифы народов мира. Энциклопедия. Т. II. – Москва, 1982.
- Топоров В. Н. Река // Ten pat.
- Успенский Б. А. Мифологический аспект русской экспрессивной фразеологии // Избранные труды. Т. II. Язык и культура. – Москва, 1994.
- Успенский Б. А. Филологические разыскания в области славянских древностей. – Москва, 1982.
- Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. Т. I–IV. – Москва, 1996.
- ЭССЯ – Этимологический словарь славянских языков / под редакцией О. Н. Трубачёва. Т. II. – Москва, 1975; Т. VIII. – Москва, 1981; Т. XIII. – Москва, 1987.

NAUDOTI ŽODYNAI:

- Anglų–lietuvių kalbų žodynas / sudarė A. Laučka, B. Piesarskas, E. Stasiulevičiūtė. – T. I, II. – Vilnius, 1992.
- DLKŽ – Dabartinės lietuvių kalbos žodynas / redakcinė kolegija: J. Kruopas ir kiti. – Vilnius, 1972.
- Latvių–lietuvių kalbų žodynas / J. Balkevičius, J. Kabelka. – Vilnius, 1977.
- Lietuvių–anglų kalbų žodynas / B. Piesarskas, B. Svecevičius. – Vilnius, 1991.
- LKŽ – Lietuvių kalbos žodynas. – T. I – XVIII. – Vilnius, 1956–1997.
- Lotynų–lietuvių kalbų žodynas / K. Kuzavinis. – Vilnius, 1996.
- Prancūzų–lietuvių kalbų žodynas / sudarė A. Juškieienė, M. Katilienė, K. Kaziūnienė. – Vilnius, 1992.
- Rusų–lietuvių kalbų žodynas / sudarė Ch. Lemchenas. – T. I–IV. – Vilnius, 1982–1985.
- Vokiečių–lietuvių kalbų žodynas / J. Križinauskas, S. Smagurauskas. – T. I, II. – Vilnius, 1989–1992.
- Древнегреческо–русский словарь / составил И. Х. Дворецкий. – Москва, 1958.
- Санскритско–русский словарь / В. А. Кочергина. – Москва, 1978.

Už atkreiptą mano dėmesį į kai kuriuos itin vertingus šiuo klausimu šaltinius, naudodamasis proga, dėkoju Vilniaus universiteto Slavų filologijos katedros vyr. asistentei, filologijos mokslų daktarei Jelenai Konickajai.

Russian curses

Dainius RAZAUSKAS

The etymology and origin of five main Russian obscene curses is being analyzed in the article. It turned out that each of them has a formal equivalent in the Lithuanian language. Russ. *блядь* – Lith. *blendis*, *blindė* etc.; Russ. *ебать* – Lith. *eiboti*; Russ. *кърва* – Lith. *kūrkė*; Russ. *nuzdà* – Lith. *pyzdà* or *pyzdà*; Russ. *xyū* – Lith. *skūjas* etc. Some of them coincide ultimately or at least are very close to each other in their semantics too.

At first sight the relationship between the Russian *блядь* „whore“ and the Lithuanian *blendis*, *blindė* „goat-willow“ is unusual. However, the deepest mythical and ritual sense of the words is revealed by it; for it turns out that it is possible to reconstruct the mythologem of the Balto-Slavian goddess of fertility under the Lithuanian name of *Blendis* or *Blindė* who was knocked down by Perkūnas (Thunder God) and, when the earth had opened and swallowed it up, it turned into a willow. This mythologem as well as the ritual corresponding to it are testified by the survived sources of Lithuanian mythology. The situation of *kūrkė* ‘hen’ and the fertility god *Curche* is similar.

„Liaudies kultūros“ redakcija,
Barboros Radvilaitės 8, 2600 Vilnius

Gauta 1998 09 18
Įteikta spaudai 1999 01 29